

Analiza i ocena nauczania zdalnego w okresie pandemii w opinii studentów Powiślańskiej Szkoły Wyższej.

Małgorzata Heród¹, dr Beata Pawłowska², dr Katarzyna Strzała-Osuch³

Streszczenie

Cel: Celem artykułu jest zbadanie i analiza opinii studentów PSW na temat realizacji zajęć zdalnych w czasie pandemii.

Metodyka badań: Badanie przeprowadzono na próbie ilościowej 402 studentów PSW na kierunkach: ekonomia, pielęgniarstwo i ratownictwo medyczne, co stanowi 50% populacji studentów.

Wyniki badań: Przeprowadzone badanie wykazało wysoki poziom zadowolenia z usług edukacyjnych świadczonych w formie zdalnej przez Powiślańską Szkołę Wyższą oraz wysoki poziom uczestnictwa studentów w dodatkowych szkoleniach oraz kursach oferowanych przez uczelnię.

Wnioski: uzyskanie pozytywnych opinii studentów w zakresie zdalnego nauczania w okresie pandemii.

Wprowadzenie

Zawieszenie realizacji zajęć w Powiślańskiej Szkole Wyższej w marcu 2020 r. było początkiem wielu niewiadomych związanych z procesem dydaktycznym. Zarówno kadra dydaktyczna i badawczo-dydaktyczna uczelni, jak również studenci zmuszeni zostali do zmierzenia się z nową rzeczywistością nauki zdalnej.

W pierwszych miesiącach pandemii w sposób ciągły studenci otrzymywali materiały poprzez stronę uczelni, aż do momentu postawienia Platformy Kształcenia Zdalnego PSW, umożliwiającej faktyczną realizację zajęć w formie zdalnej.

Największym problemem, jaki odczuwali studenci był brak interakcji z wykładowcą. Stając naprzeciw temu problemowi uczelnia zainwestowała czas, środki finansowe oraz umiejętności kadry w celu realizacji zajęć w inny sposób. Wprowadzenie realizacji zajęć przez platformę Microsoft Teams w znacznym stopniu zmieniło perspektywę studiowania zdalnego na lepszą.

---

¹Powiślańska Szkoła Wyższa, ul. 11 Listopada 29, 82-500 Kwidzyn; m.herod0@gmail.com

²Powiślańska Szkoła Wyższa, ul. 11 Listopada 29, 82-500 Kwidzyn; b.pawlowska@psw.kwidzyn.edu.pl

³ Powiślańska Szkoła Wyższa, ul. 11 Listopada 29, 82-500 Kwidzyn; k.strzala@psw.kwidzyn.edu.pl

Pilną potrzebę przeprowadzenia tego rodzaju eksploracji spowodowała pandemia koronawirusa COVID-19, która wywarła znaczący wpływ na wiele bardziej i mniej istotnych aspektów naszego życia. Studenci, jak również kadra dydaktyczna, stanęli w jednej chwili przed poważnymi wyzwaniami natury organizacyjnej, społecznej i psychologicznej. Przeprowadzone badania zdają relację z tego, jak warunki zaistniałe w dziedzinie kształcenia oceniają studenci, i w jakim stopniu wpłynęły one na ich życie. Ocena ta nie jest ani jednowymiarowa, ani jednoznaczna, chociaż nie będzie przesadą jeśli powiemy, że wśród studentów dominują odczucia pozytywne, które powinny stać się przedmiotem również dalszego namysłu.

Obecna sytuacja, w której się znaleźliśmy odpowiada do pewnego stopnia na pytanie, czy nauczanie zdalne ma przyszłość? Można dostrzec tu wiele zalet, korzyści widzianych z perspektywy studentów. Autorzy wyrażają jednakże także nadzieję, że ten artykuł będzie przyczynkiem do szerszej diagnozy i stworzenia pełnego obrazu zaistniałych warunków, także kwestii zdalnego nauczania, która oprócz wielu pozytywów rodzi także liczne niebezpieczeństwa. Wymienić należy w tym kontekście rosnący brak poczucia bezpieczeństwa wśród studentów, zachwianie więzi koleżeńskich, słabnące związki z kadrami akademicką i Uczelnią oraz rosnące poczucie niepewności. Wszystko to karze spojrzeć na zdalne nauczanie nie tylko jako na pomocne narzędzie edukacyjne, lecz również czynnik generujący negatywne skutki uboczne⁴.

W celu dalszego zbadania opinii studentów dotyczącej nauczania zdalnego w Powiślańskiej Szkole Wyższej wśród studentów zostało przeprowadzane anonimowe badanie, z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety.

2. Metodyka badań

Założono, iż jest to pierwsze badanie na docelowej grupie respondentów w celu uchwycenia dynamiki zmian. Założono, iż w odstępie maksymalnie roku przeprowadzone zostanie analogiczne, drugie badanie, że w celu dokładnego zbadania skutków pandemii w kontekście wartościowania rezultatów i opinii studentów na temat kształcenia zdalnego. Ono dopiero pokaże ewentualne zmiany zachodzące wśród studentów w odstępie dwóch momentów czasowych. Takie podejście jest stosowane w badanych dynamicznych. Ich specyfika polega na zdolności do badania zmiany społecznej i tym się różni od badań przekrojowych, że pozwala śledzić dynamikę społeczną.

Niniejsze badanie można potraktować jako badanie częściowo dynamiczne i częściowo przekrojowe. Za dynamicznym podejściem przemawia fakt, że zakłada się dokonanie dwóch

---

⁴ P. Długosz (2020) *Raport z II etapu badań studentów UP. Opinia na temat zdalnego nauczania i samopoczucia psychicznego*, Instytut Filozofii i Socjologii Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Kraków.

pomiarów w tej samej zbiorowości, za pomocą tej samej metody i tych samych pytań. Szukając odniesień w metodologii dla tego podejścia, należy stwierdzić, że zostały przeprowadzone badania trackingowe, które służą do monitorowania zmian w postawach i zachowaniach ludzi w dłuższym czasie⁵.

W prowadzonych badaniach występują także elementy badania przekrojowego. Głównie dotyczy to pytań związanych z oceną zdalnej edukacji. Obecnie, po około rocznych doświadczeniach z nauczaniem na odległość, studenci mogą ocenić jego skuteczność.

Tradycyjnie do zebrania materiału zastosowano metodę sondażową. W sondażu została wykorzystana ankieta internetowa CAWI (Computer-Assisted Web Interview) rozsyłana drogą mailową w formie zaproszenia do badania wraz z linkiem do ankiety.

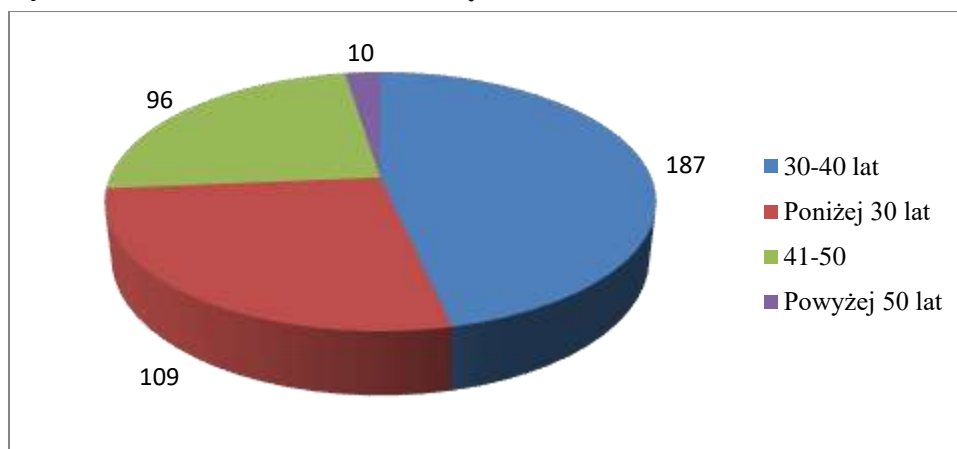
Próba do badań miała charakter celowy. Sondażem objęto studentów studiów stacjonarnych i niestacjonarnych Powiślańskiej Szkoły Wyższej, którzy zgodzili się wypełnić ankietę. Innymi słowy, próba była dobierana ze względu na dostępność badanych.

3. Charakterystyka próby badawczej

Badanie ankietowe zostało przeprowadzone w okresie 22.02.2021r. - 03.03.2021r. w Powiślańskiej Szkole Wyższej, a kwestionariusz zawierał 10 pytań.

Pośród 803 osób studiujących w roku akademickim 2020/2021 w dobrowolnym badaniu udział wzięło 402 studentów, co stanowi ponad 50% populacji studentów. Wśród uczestników największą grupę stanowili studenci kierunku pielęgniarstwo- 273 osoby, następnie 76 studentów kierunku ratownictwo medyczne oraz 53 studentów kierunku ekonomia. 71% uczestników ankiety to kobiety, natomiast mężczyźni uczestniczyło około 29%. Istotny jest również wiek respondentów, który został przedstawiony na poniższym rysunku 1.

Rysunek 1. Wiek uczestników ankiety.

Źródło: opracowanie własne.

⁵ Z. Sawiński (2007) *Badania trackingowe*, [w:] D. Maison, A. Noga-Bogumilski (red.), *Badania marketingowe od teorii do praktyki*, Gdańskie Wydawnictwo Pedagogiczne, Gdańsk.

Jak wynika z powyższego rysunku największa ilość respondentów uczestniczących w ankiecie jest w wieku 30-40 lat. Studenci powyżej 50 roku życia to zdecydowana mniejszość studentów studiujących w Powiślańskiej Szkole Wyższej, a tym samym uczestniczących w ankiecie.

4. Analiza opinii studentów Powiślańskiej Szkoły Wyższej

Od początku pandemii prowadzone są na wielu uniwersytetach i uczelniach badania dotyczące wpływu pandemii, w tym oceny kształcenia zdalnego przez studentów i wykładowców. Wśród realizowanych badań, mamy także badania ogólnopolskie, w tym np. realizowane przez FLOW Centrum Badawcze⁶, czy Centrum Doskonalenia Edukacji Medycznej Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego⁷. Co do zasady wszystkie realizowane analizy i badania opierają się na podobnej metodyce badawczej.

Analizie została poddana opinia studentów Powiślańskiej Szkoły Wyższej na temat sytuacji, kontaktów z wykładowcami oraz ich subiektywnych odczuciach podczas pandemii, czyli ewaluacja zdalnej edukacji. Sytuacja nowa, bezprecedensowa i wymagająca sporych nakładów sił zarówno od studentów, jak też wykładowców. Można stwierdzić, że w Polsce i wielu innych krajach przez pandemię doszło do cyfrowej rewolucji w metodach nauczania. Od chwili zawieszenia zajęć na uczelni w dniu 12.03.2020 r. studenci cały czas biorą udział w zajęciach zdalnych. W związku z powyższym istotnym elementem prowadzonych badań jest próba oceny tych zajęć przez studentów.

W marcu 2020 r. kształcenie z wykorzystaniem metod i technik na odległość musiało zastąpić kształcenie stacjonarne, które dotychczas było jedynie wspomagane zajęciami online. Nikt nie był przygotowany na sytuację, którą wymusiły ograniczenia związane z pandemią wirusa SARS CoV-2. W trybie pilnym trzeba było zmienić narzędzia wykorzystywane w procesie kształcenia, metody przekazywania wiedzy, sposoby kształtowania umiejętności, a także zmodyfikować materiały dydaktyczne. Korzystać z nich praktycznie z dnia na dzień musieli wszyscy bez względu na wcześniejsze doświadczenia w tym zakresie, umiejętności związane z kształceniem w ten sposób, przekonania dotyczące skuteczności tych metod w realizacji określonych efektów uczenia się. Zmiany, które trzeba było wprowadzić, wymagały ogromu pracy i stworzenia systemu wsparcia zarówno nauczycieli, jak i studentów. Wyzwaniem było nie tylko przygotowanie zajęć, ale też zabezpieczenie prawidłowego funkcjonowania systemów informatycznych wykorzystywanych w czasie zdalnego

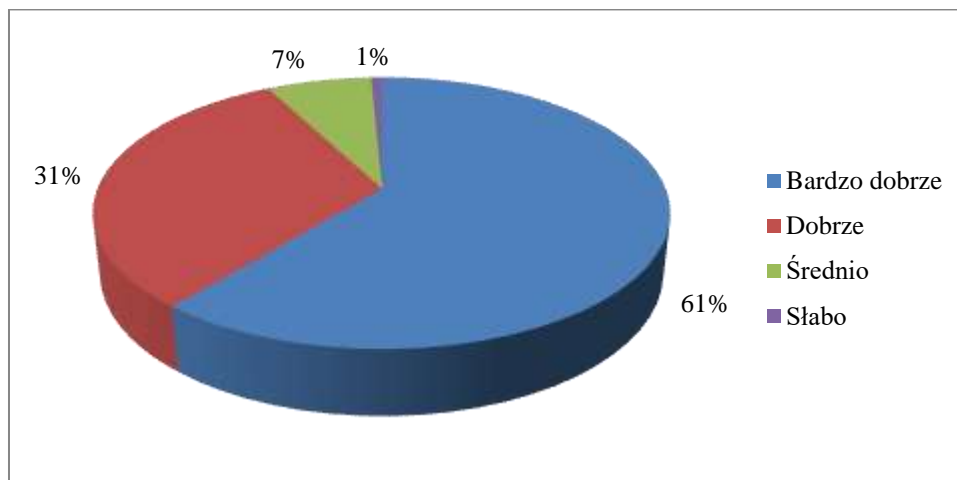
---

⁶ Jak studenci postrzegają nauczanie zdalne? FLOW Centrum Badawcze, www.makeitflow.pl dostęp 14.04.2021r.

⁷ Kształcimy zdalnie ... czyli jak? Centrum Doskonalenia Edukacji Medycznej Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego, Warszawa, 2020, s. 5

kształcenia oraz zapewnienie, by proces kształcenia odbywał się zgodnie z obowiązującymi przepisami regulującymi dydaktykę, ale też zgodnie z prawem autorskim oraz RODO.

Rysunek 2. Ocena umożliwienia studiowania zdalnego przez uczelnię.

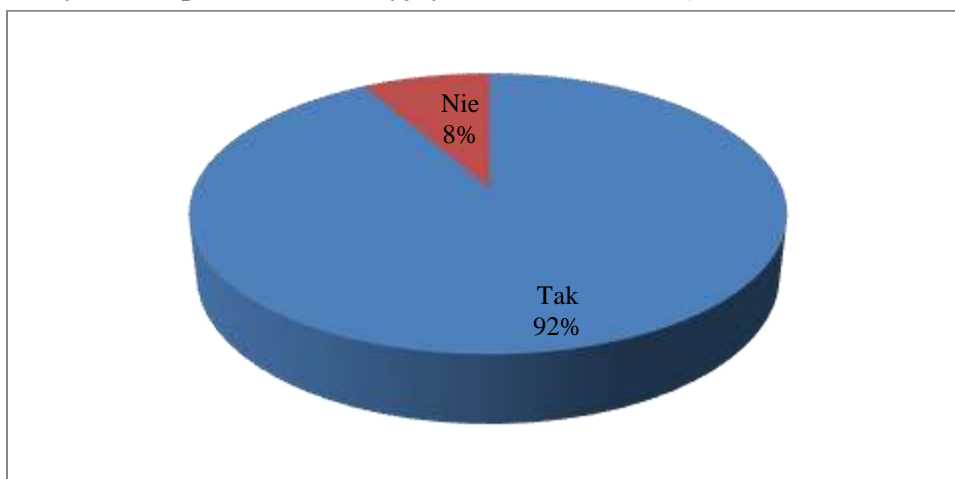

Źródło: opracowanie własne.

Jak wynika z powyższego rysunku, 92% respondentów oceniło bardzo dobrze lub dobrze warunki nauki zdalnej w Powiślańskiej Szkole Wyższej. 7% studentów oceniło studiowanie zdalne średnio, a tylko 1% udzieliło odpowiedzi „słabo”. Istnieje przypuszczenie, iż grono tych studentów nie było świadome procedur i obostrzeń, które zostały narzucone przez Ministerstwo Edukacji i Nauki. W związku z powyższym na portalu społecznościowym Facebook uczelnia umieściła post z prośbą o sugestie, co należałoby poprawić, zmienić lub wprowadzić w celu zwiększenia poziomu zadowolenia respondentów.

W odpowiedziach studentów widać akceptację dla wykładów w formie zdalnej. Takie stanowisko pojawiało się w wielu wypowiedziach badanych. Jedną z tych wypowiedzi, oddającą treść zawartą w innych, brzmi następująco: „...zaleta jest przede wszystkim możliwość odbywania zdalnie zajęć wykładowych, które i tak głównie polegają na przedstawieniu prezentacji wraz z komentarzem wykładowcy. Osobista obecność na wykładach nic nie wnosi, a czasem nawet utrudnia- niektórzy prowadzący nie opowiadają ciekawie, a studenci nie umieją zachować ciszy, a na przykład na wykładzie jest sprawdzana lista, więc nie wychodzą. Wykłady online to naprawdę ogromne ułatwienie i dla studentów i moim zdaniem dla wykładowców. Uczelnia powinna korzystać z takiej formy prowadzenia wykładów i ewentualnie seminariów”.

Rysunek 3. Umożliwienie przez uczelnię poszerzenia wiedzy studenta (np. poprzez możliwość korzystania z platform edukacyjnych, kursów, szkoleń).

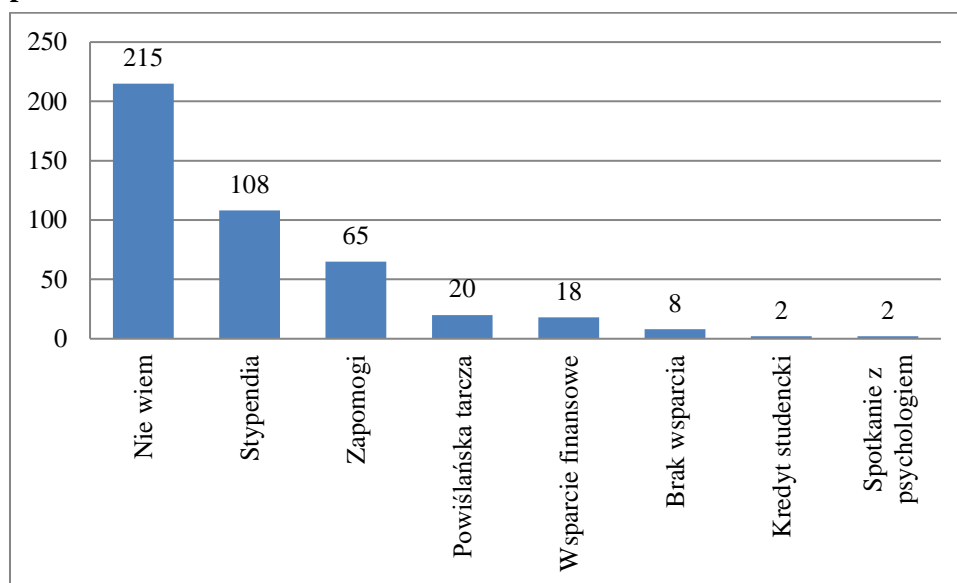
źródło: opracowanie własne.

Na podstawie powyższego rysunku można zauważyć, iż 92% respondentów odpowiedziało twierdząco na pytanie dotyczące możliwości poszerzenia wiedzy dzięki Powiślańskiej Szkole Wyższej. Studenci drugiego roku ekonomii wysoko ocenili możliwość dodatkowej nauki języka angielskiego, które umożliwiły im rozwinięcie umiejętności posługiwania się językiem angielskim dzięki płatnej platformie Etutor.pl. Roczny dostęp do powyższego kursu został umożliwiony przez uczelnię. Ponadto lektorzy języka angielskiego podczas zdalnych zajęć zachęcali do korzystania z powyższej platformy, w celu ćwiczeń oraz poszerzenia słownictwa na kilku poziomach.

Na stronie internetowej Powiślańskiej Szkoły Wyższej oraz na profilu uczelni na portalu społecznościowym Facebook można odnaleźć wiele informacji dotyczących szkoleń, kursów, warsztatów, spotkań oraz webinarów. Można przypuszczać, iż grupa respondentów udzielająca negatywnej opinii na powyższe pytanie mogła przeoczyć komunikaty dotyczące środków poszerzenia wiedzy, ze względu na ciężką sytuację w życiu codziennym spowodowany pandemią COVID- 19 oraz natłokiem obowiązków zawodowych związanych z sytuacją epidemiologiczną. W głównej mierze problem ten dotyczy studentów kierunków pielęgniarstwa oraz ratownictwa medycznego.

Rodzaje wsparcia finansowego studenta przez Powiślańską Szkołę Wyższą w okresie pandemii ilustruje rysunek 4.

Rysunek 4. Rodzaje wsparcia finansowego studenta przez Powiślańską Szkołę Wyższą w okresie pandemii.

źródło: opracowanie własne.

Pytaniem numer 6 zadany studentom było poznanie wiedzy na temat możliwości uzyskania wsparcia finansowego w okresie pandemii. Pytanie to było zadane w formie otwartej, każdy respondent mógł udzielić kilku odpowiedzi na pytanie, w związku z czym suma odpowiedzi nie jest równa ilości studentów uczestniczących w ankiecie.

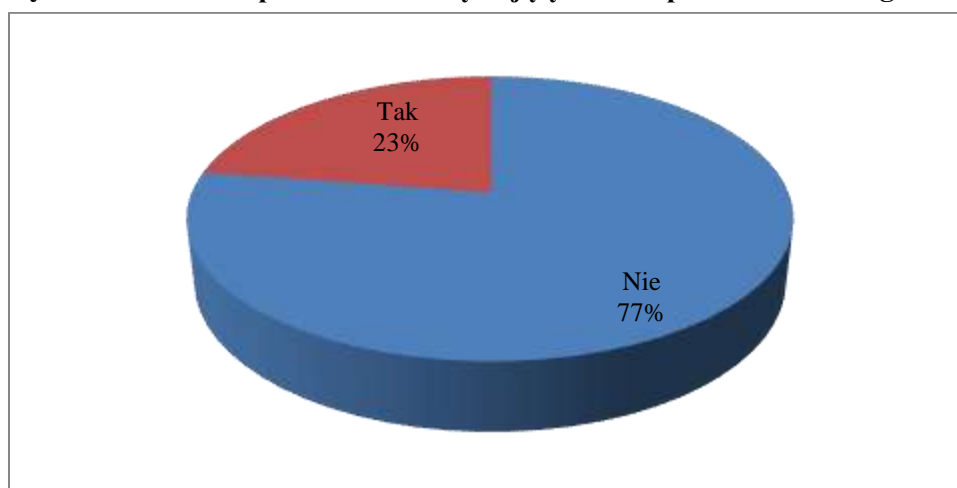
Na powyższe pytanie uzyskano 215 odpowiedzi “nie wiem”. Można przypuszczać, iż osoby udzielające takiej odpowiedzi podczas pandemii nie osiągnęły znaczącej zmiany ekonomicznej budżetu domowego i nie były zainteresowane szukaniem innego źródła finansowania czesnego. Udzielono 108 odpowiedzi “stypendia”, 65 odpowiedzi “zapomogi”, 20 odpowiedzi “Powiślańska tarcza”, 18 odpowiedzi “wsparcie finansowe” oraz 2 odpowiedzi “kredyt studencki”. Odpowiedź na powyższe pytanie jest obecna na internetowej Powiślańskiej Szkoły Wyższej (www.psw.kwidzyn.edu.pl). W zakładce Strefa Studenta można znaleźć wiele informacji dotyczących stypendiów udzielanych przez uczelnię (m.in. stypendium rektora, stypendium socjalne oraz zapomogi losowe), Powiślańskiej tarczy (program finansowy kierowany nie tylko do studiujących podczas pandemii, lecz również do kandydatów na studentów, absolwentów PSW i dla wszystkich “Kwidzyniaków”) oraz możliwością uzyskania kredytu studenckiego. 8 respondentów udzieliło informacji, iż Powiślańska Szkoła Wyższa nie udziela wsparcia dla studentów. Można wnioskować, iż osoby udzielające takiej odpowiedzi nie śledzą informacji znajdujących się na stronie internetowej uczelni.

Bardzo istotną informacją jest również udzielenie drugiej odpowiedzi “spotkanie z psychologiem”. Jest to bardzo istotna “niepieniężna” forma pomocy studentom. Sytuacja

panująca na świecie spowodowana rozprzestrzenianiem się pandemii może powodować istotny uszczerbek na zdrowiu psychicznym. Spotkania z psycholog Panią mgr Anną Grzonkowską odbywają się cyklicznie w formie zdalnej przez platformę Microsoft Teams. Każdy student został przyłączony do grupy “Wsparcie psychologiczne PSW”, na której może uzyskać pomoc psychologiczną. Jest to według autorów znacząca dodatkowa pomoc dla studentów, gdyż izolacja, kwarantanna lub natłok obowiązków może spowodować spadek aktywności i może być powodem depresji, nerwicy oraz złego samopoczucia nie tylko studentów, ale również kadry dydaktyczno-naukowej uczelni.

Powiślańska Szkoła Wyższa przekazała swoim studentom karty rabatowe, które umożliwiają skorzystanie z rabatów. Obecnie uczelnia współpracuje z 22 firmami, na terenie miasta Kwidzyn, świadczącymi między innymi usługi gastronomiczne, kosmetyczne, medyczne i zdrowotne. Baza współpracujących instytucji ulega sukcesywnie rozszerzaniu.

Rysunek 5. Ilość respondentów korzystających ze wsparcia finansowego.

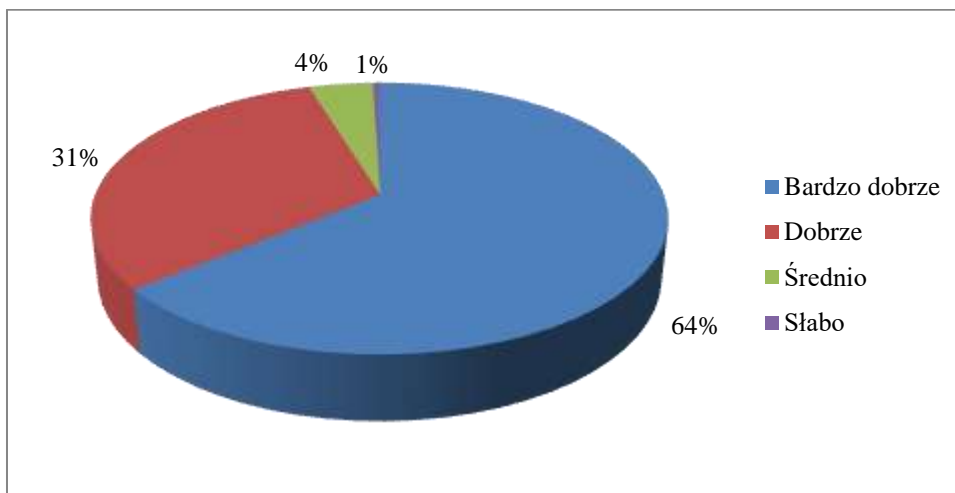

źródło: opracowanie własne.

Ankieta zawierała również pytanie ściśle związane z wyżej analizowanym obszarem tzn. “Czy skorzystałeś z wyżej wymienionego wsparcia finansowego?”. Udzielona negatywna odpowiedź przez 77% respondentów ściśle koreluje z udzieloną odpowiedzią “nie wiem” z pytania o wymienienie sposobu wsparcia finansowego studenta. 23% respondentów tj. 91 osób spośród grupy ankietowanych studentów potwierdziła fakt otrzymania wsparcia finansowego od Powiślańskiej Szkoły Wyższej.

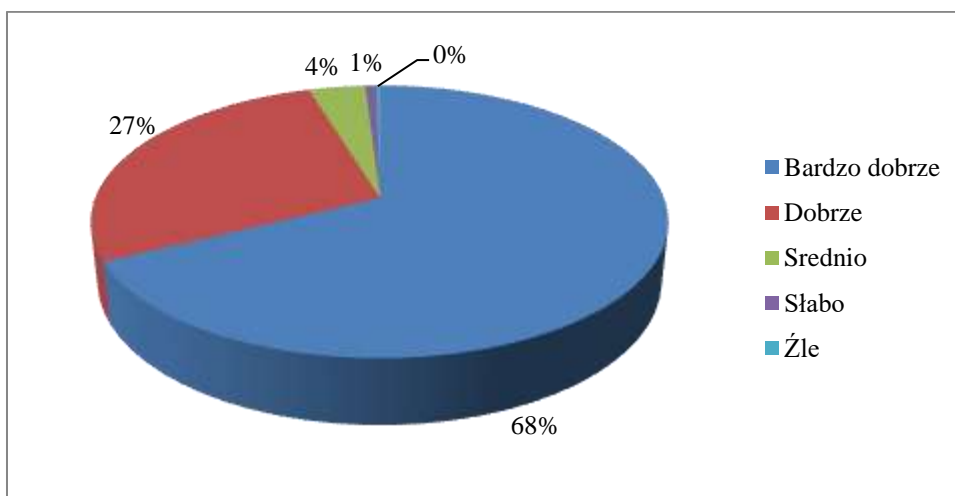
Rysunek 6. Ocena kadry dydaktycznej i badawczo- dydaktycznej w czasie zdalnego nauczania.

źródło: opracowanie własne.

Kolejne pytanie dotyczyło poziomu oceny kadry dydaktycznej oraz badawczo- dydaktycznej w czasie pandemii. Ocena wykładowców była bardzo istotnym elementem nauki zdalnej, gdyż bez osób prowadzących wykłady i ćwiczenia nie byłoby możliwe zdobywanie i poszerzanie wiedzy przez studentów. 95% studentów jest bardzo zadowolonych lub zadowolonych z przeprowadzonych zajęć przez wykładowców. 4% respondentów oceniło swój poziom zadowolenia jako średni, a tylko 1% studentów było mało zadowolonych. Należy zaznaczyć, iż żadna osoba uczestnicząca w badaniu nie zaznaczyła oceny negatywnej w powyższym pytaniu. Należy wywnioskować, iż kadra dydaktyczna i badawczo- dydaktyczna została pozytywnie oceniona w kontekście wyzwania jakie zostało im postawione przez zdalne nauczanie podczas pandemii.

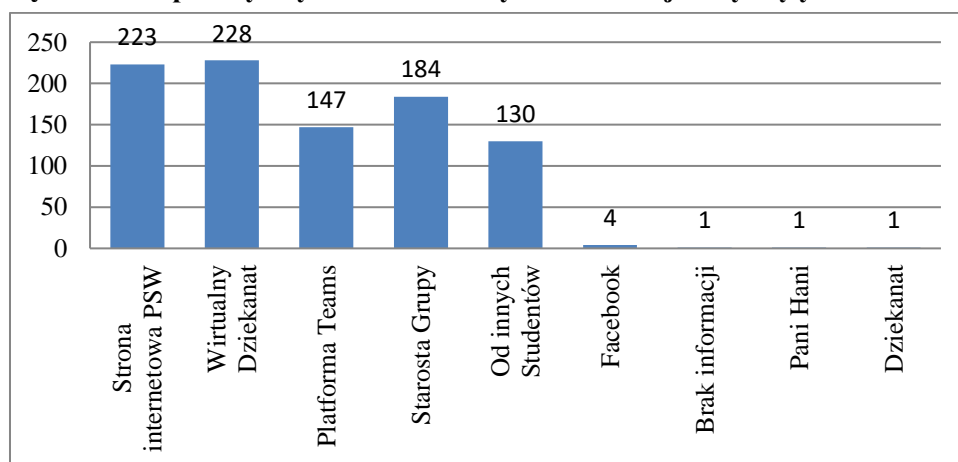
Rysunek 7. Ocena sposobu przeprowadzania sesji egzaminacyjnej i zaliczeń w trakcie zdalnego nauczania.

źródło: opracowanie własne.

Kolejne pytanie zadane grupie 402 respondentów miało pomóc w dokonaniu analizy zadowolenia studentów z przeprowadzonej sesji egzaminacyjnej oraz zaliczeń w trakcie pandemii w formie zdalnej. Należy zaznaczyć, iż podczas pandemii przeprowadzono dwie sesje egzaminacyjne tj. sesję letnią w 2020 r. oraz sesję zimową w 2021 r. Studenci na zdecydowanie wysokim poziomie określili swoje opinie, ponieważ 95% zaznaczyło odpowiedź iż „bardzo dobrze” lub „dobrze” oceniają przeprowadzone egzaminy i zaliczenia poszczególnych wykładanych przedmiotów. 4% osób oceniło przeprowadzone sesje „średnio” oraz 1% jako „słabo”. Na znajdującym się powyżej wykresie swoje miejsce znalazła również ocena zła, która została zaznaczona przez 1 osobę z 402 uczestników, co daje wynik 0,25% i ze statystycznego punktu widzenia jest wynikiem mało istotnym. Jednakże osoby niezadowolone mogą przedstawić swoje sugestie bądź wątpliwości na Facebooku uczelni, zgodnie z zapisem przy pytaniu numer 4.

Rysunek 8. Sposoby uzyskiwania istotnych informacji dotyczących studentów.

źródło: opracowanie własne.

Komunikacja wewnątrz organizacyjna na etapie wprowadzania zmian w kształceniu po wprowadzeniu ograniczeń związanych z pandemią wirusa SARS-CoV2 była dla wszystkich uczelni ogromnym wyzwaniem. Z dnia na dzień wprowadzono ogrom zmian, które należało skutecznie przekazać pracownikom i studentom uczelni.

Ostatnie, 10 pytanie, zadane osobom uczestniczącym w ankiecie, miało na celu zbadanie, który kanał przekazywania i przesyłania informacji pomiędzy Powiślańską Szkołą Wyższą, a studentami jest najczęściej wykorzystywany. Pytanie to było zadane w formie możliwości wielokrotnego wyboru tzn. każdy respondent mógł udzielić kilku odpowiedzi na pytanie, w związku z czym suma odpowiedzi nie jest równa ilości studentów uczestniczących w ankiecie. Ponad połowa studentów zaznaczyła, iż komunikaty i informacje najczęściej docierały do nich poprzez artykuły umieszczane na stronie internetowej Powiślańskiej Szkoły Wyższej oraz przez wiadomości wysyłane na indywidualne konto studenta w Wirtualnym

Dziękuję. Istotną osobą na każdej uczelni, wśród danej grupy studentów jest również Starosta Grupy. Osoba ta została wskazana jako 3. źródło informacji. Bardzo ważnym elementem przekazu informacji była również platforma Teams oraz relacje międzyludzkie pomiędzy studentami. Tylko 1 osoba zaznaczyła, iż nie posiada informacji na temat tego co się dzieje na uczelni. W wynikach przyjęto, iż jest to błędne zaznaczenie odpowiedzi, ponieważ osoba uczestnicząca w ankiecie musiała uzyskać informację chociażby o możliwości uczestnictwa w przeprowadzonej ankiecie.

Podsumowanie

Niniejsza analiza jest pierwszą próbą zbadania opinii studentów Powiślańskiej Szkoły Wyższej na temat kształcenia zdalnego, oferowanego w ramach prowadzonych kierunków studiów, jak również ogólnej reakcji uczelni na problemy, w tym przede wszystkim natury finansowej, zgłaszane przez studentów. Jak założono w ślad za niniejszym badaniem, przeprowadzone zostanie kolejne, po roku w celu prawidłowej weryfikacji uzyskanych wyników, jak również uzyskania efektu dynamiki wnioskowania.

Realizacja badania opinii studentów Powiślańskiej Szkoły Wyższej w trakcie trwania pandemii pozwoliła zebrać pozytywne oceny działalności prowadzonej przez administrację i kadre akademicką uczelni. Dalsza współpraca pomiędzy studentami, a władzami / administracją i pracownikami dydaktycznymi i badawczo-dydaktycznymi uczelni pozwoli utrzymać wysokie zadowolenie studentów uczelni. Odpowiednie przeszkolenie i umiejętności interpersonalne kadry akademickiej i administracyjnej uczelni pozwoliły uniknąć negatywnych opinii na temat nauczania zdalnego podczas pandemii. Istotne jest również, iż Powiślańska Szkoła Wyższa umożliwiła zdobycie dodatkowej pomocy finansowej dla studentów oraz pozwoliła poszerzać swoją wiedzę dzięki różnym kursom, szkoleniom i warsztatom.

W większości uczelni w Polsce, jak i na świecie trwają dyskusje nad organizacją zajęć w kolejnym roku akademickim. W związku z obowiązującymi wciężograniczeniami związanymi z COVID-19 nie jest to łatwa decyzja. Podstawą wyznaczenia konkretnych obszarów ewaluacji kształcenia zdalnego, uzupełnioną jednocześnie o pewne istotne elementy z perspektywy studenckiej, będzie jedna z publikacji European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA) *“Considerations for quality assurance of e-learning provision - Report from the ENQA Working Group VIII on quality assurance and e-learning”*⁸, stanowiąca zarazem cenne źródło wiedzy o wewnętrznych i zewnętrznych procesach zapewnienia jakości kształcenia typowych dla kształcenia na odległość. na uczelni spoczywa

---

⁸European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA) *“Considerations for quality assurance of e-learning provision - Report from the ENQA Working Group VIII on quality assurance and e-learning”*, https://ksztalaceniezdalne.psrp.org.pl/artukul_ewaluacja_zajec_realizowanych_w_formie_ksztalacenia_zdalnego.html, dostęp 14.04.2021.

bardzo duża odpowiedzialność za proces kształcenia oraz stworzenie adekwatnych warunków do jego realizacji. Do najważniejszych punktów w tym zakresie należy wsparcie uczelni w odniesieniu do kształcenia zdalnego lub wsparcie studenta w ogólnym tego słowa znaczeniu, wspomaganie procesu nauczania oraz uczenia się, metody ewaluacji efektów uczenia się oraz wdrażanie elektronicznych środków bezpieczeństwa.

Literatura:

1. Długosz P. (2020) *Raport z II etapu badań studentów UP. Opinia na temat zdalnego nauczania i samopoczucia psychicznego*, Instytut Filozofii i Socjologii Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Kraków.
2. Z. Sawiński (2007) *Badania trakigowe*, [w:] D. Maison, A. Noga-Bogumilski (red.), *Badania marketingowe od teorii do praktyki*, Gdańskie Wydawnictwo Pedagogiczne, Gdańsk.
3. Jak studenci postrzegają nauczanie zdalne? FLOW Centrum Badawcze, www.makeitflow.pl
4. *Kształcimy zdalnie ... czyli jak?* Centrum Doskonalenia Edukacji Medycznej Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego, Warszawa, 2020.
5. Niezależne Zrzeszenie Studentów (2020) *Sytuacja studentów w czasie epidemii koronowirusa Raport NZZS*, Warszawa
6. European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA) "*Considerations for quality assurance of e-learning provision - Report from the ENQA Working Group VIII on quality assurance and e-learning*", https://ksztalceniezdalne.psrp.org.pl/artukul_ewaluacja_zajec_realizowanych_w_formie_ksztalcenia_zdalnego.html